

تمام راه ها به سوی حق رأی زنان

گشت و گذاری به بهانه ی خرید، در شهر کویت.

ختم می شود

عکس ها از ایزابل اشراقی، متن از حیا المغنی.

ایزابیل اشراقی عکاس فرانسوی و حیا المغنی جامعه‌شناس کویتی و نویسنده کتاب زنان در کویت: سیاست جنسی (لندن: انتشارات ساگی، ۲۰۰۱)

از زمان پایان جنگ خلیج فارس، زنان کویتی بر مبارزات خود برای کسب حق رأی افزوده‌اند. حتی دو آتشه‌ترین فعالان اسلام‌گرا نیز از هدف آنان حمایت می‌کنند و دیدگاه متفاوتی از نقش زن در جامعه اسلامی را به میان می‌کشند.

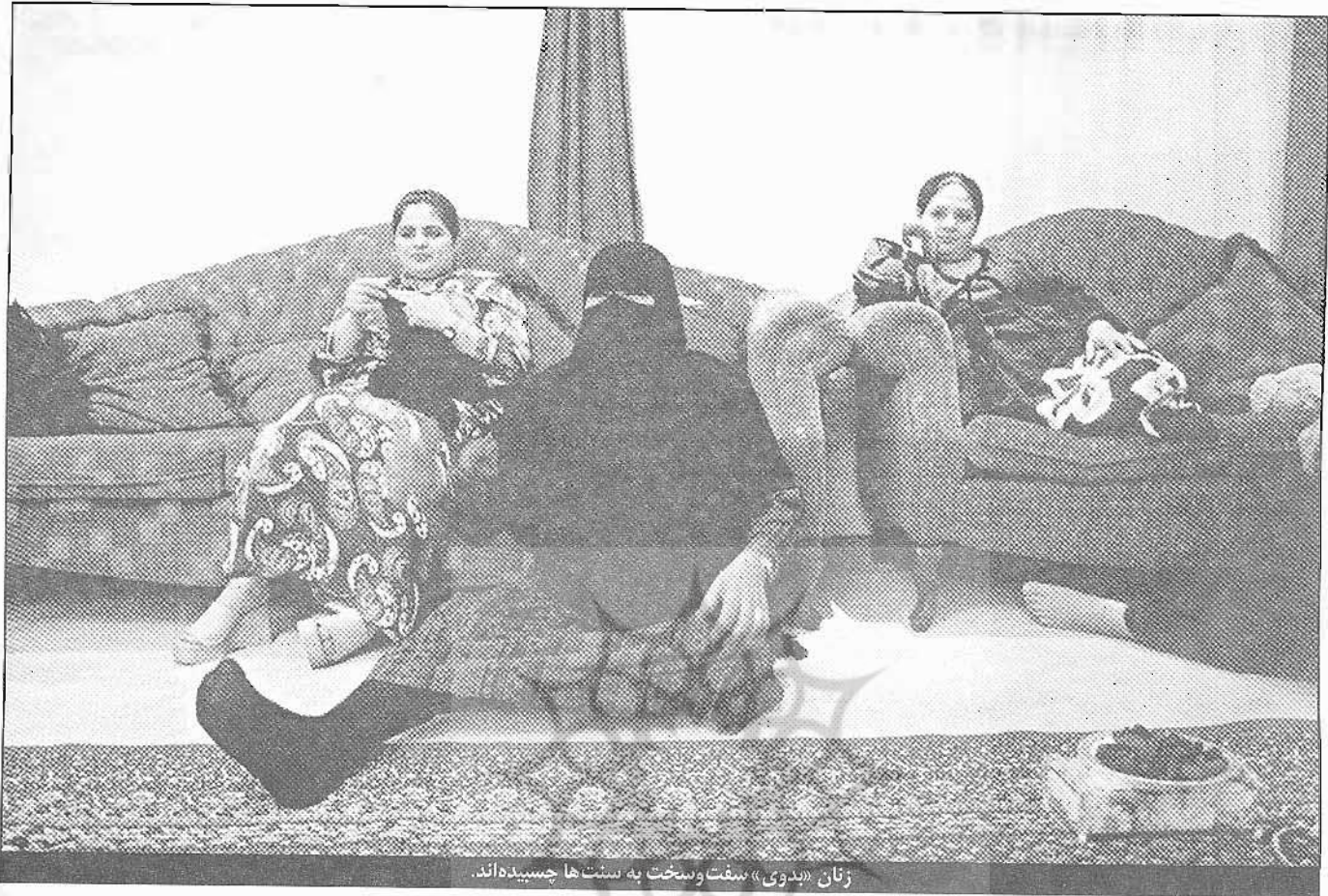
پنج‌ده سال پیش، تعداد انگشت‌شماری از زنان کویتی تحصیلاتی بیش از سواد پایه‌ای مذهبی به دست آوردند. آنها که از خانواده‌های ثروتمند بودند در محیط خانه خودشان، در قسمتی از خانه که هیچ پنجره‌ای نداشت، محبوس بودند و به همین خاطر صدای آنها نمی‌توانست بیرون برود. با زنان خانواده‌های معمولی‌تر، رفتار نسبتاً بهتری می‌شد. برخی از آنها به عنوان خدمتکار، دلال ازدواج، خیاط و معلم‌های قرآن که از خانه‌هایشان به عنوان مدرسه استفاده می‌کردند، کار می‌کردند و زنان دیگری نیز دستفروش یا مغازه‌دار بودند. اما، همه‌ی زنان باید در انتظار عمومی خودشان را در چادرهای مشکی بلند (عبا) و صورتشان را با پارچه‌های نازک سیاه (بوشه) می‌پوشاندند.

اما بعد از سال ۱۹۴۵ که کویت از یک جامعه کوچک متکی بر شیلات و تجارت دریایی به یک تولیدکننده‌ی بزرگ نفت تبدیل شد، دگرگونی در جامعه آغاز گردید. چنین گسترش سریع اقتصادی، باعث ایجاد تقاضا برای نیروی کار تحصیل کرده شد و حکومت امکان آموزش و تحصیل را در اختیار همه‌ی شهروندان کویتی گذاشت. زنان تحصیل کرده سمبل مدرنیسم شدند که نمادی برای وجود یک حکومت مدرن بود. نسل جدید زنان کویتی پوشش سنتی را کنار گذاشت، وارد مقاطع آموزش عالی شد و در بازار کار به رقابت با مردان برخاست. در دهه‌ی ۱۹۹۰، زنان کویتی ۳۵ درصد نیروی کار را تشکیل می‌دادند که اکثریت عظیم آنها به مشاغلی همچون آموزگاری، پزشکی، مهندسی و وکالت اشتغال داشتند. علیرغم این جهش‌ها، زنان کویتی همچنان از لحاظ قانونی عضویت از خانواده به حساب می‌آیند که حقوق و مسئولیت‌های آنان براساس نقشی که به عنوان مادر، همسر و دختر دارند، رقم می‌خورد. با آن که طبق قانون اساسی، میان زن و مرد از لحاظ حقوق شهروندی تبعیضی وجود ندارد، اما از زمان تصویب قانون اساسی تاکنون، قوانینی وضع شده که تبعیض آمیز است. مثلاً، مطابق قانون انتخابات سال ۱۹۶۲، حق رأی و حق انتخاب شدن برای عهده‌داری مقام‌های حکومتی، منحصر به مردان است.

بعد از جنگ خلیج (فارس)، جنبش زنان کویتی مسأله‌ی رأی دادن را در دستور مبارزات خود قرار داد و زمینه‌ی اتحادی میان زنان مبارز مسلمان و لیبرال را فراهم آورد. طرفداران اعطای حق رأی به زنان، با یادآوری نقش قهرمانانه‌ی زنان به هنگام اشغال کشور توسط عراق و همچنین ایثارهای زنان شهید و سختی‌های که زنان در دوران جنگ کشیدند، زنان را شایسته‌ی کسب حقوق سیاسی دانستند. زنان در داخل کویت در مقاومت مسلحانه شرکت کرده بودند و برای انتقال پنهانی

تمام راه ها به سوی حق رأی زنان ختم می شود

زنان «بدوی» سفت و سخت به سنت ها چسبیده اند.

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

زنان تحصیل کرده ۵۵ سمنل
مدرن نیستم نشدند که نمادی
برای وجود یگانه حکومت
مدرن بود.

چشم در چشم: در دیگر محافل، زنان از کسب و کار سخن می گویند.

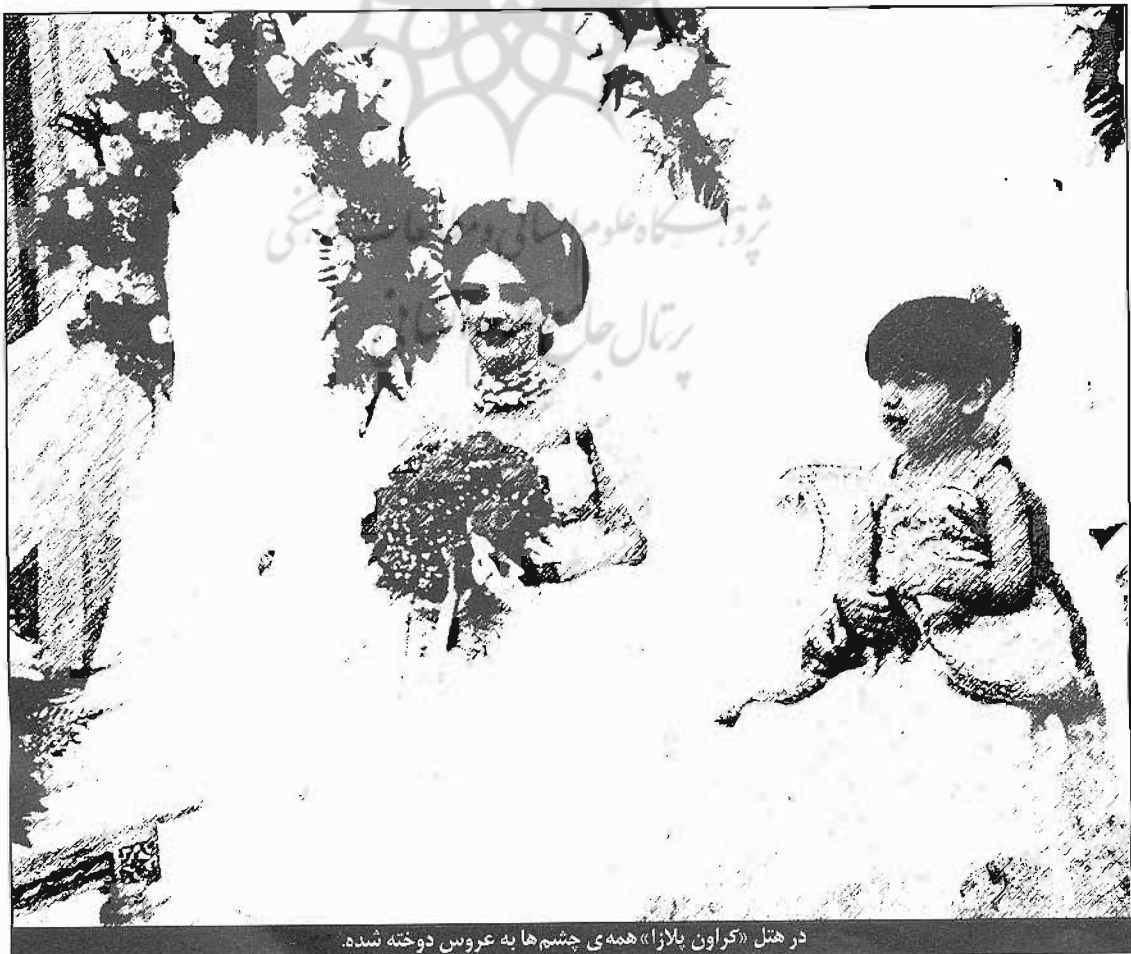

«ماما آنه سا» میزبان یک برنامه تلویزیونی آموزشی.

غذاهای پهل و دارو از ایست‌های بازرسی نظامی، جان خود را به خطر انداخته بودند. بسیاری از این زنان دستگیر، شکنجه و کشته شدند.

اما با همه‌ی این ایثارها و با همه‌ی تلاش‌هایی که صورت گرفت، مجلس یکسره مردانه‌ی کویت همچنان از اعطای حقوق کامل شهروندی به زنان آکراه دارد؛ همان حقوقی که بر روی کاغذ در قانون اساسی تضمین شده است. در نوامبر سال ۱۹۹۹، یک ائتلاف مذهبی - قبیله‌ای موفق شد فرمانی را که امیر کویت، «شیخ جابر الاحمد الصباح»، صادر کرده بود ملغی کند؛ بر اساس این فرمان، به زنان حق داده شده بود که نامزد مقام‌های حکومتی شوند و در انتخابات مجلس و شهرداری رأی بدهند.

مخالفان اعطای حق رأی به زنان، معمولاً احکام مذهبی را به گونه‌ای تنگ‌نظرانه تفسیر می‌کنند تا توجه‌ای برای انکار حقوق شهروندی زنان نباشد. اما انگیزه‌ی واقعی اقدامات آنان اضطراب عمیقی است که نسبت به کساد اقتصادی و تغییر نقش‌های جنسی دارند. عدم اشتغال فزاینده در میان جوانان کویتی مایه‌ی بروز تردیدهایی در مورد هویت مردانه در مقام نان‌آور خانه شده است. به نظر می‌رسد که مردانگی دچار بحران است. زنان نه تنها رفته‌رفته بر برخی بخش‌های بازار تسلط می‌یابند بلکه در حکومت و در صنعت به سوی منصب‌های قدرتمند پیش می‌تازند. رئیس دانشگاه کویت، معاون وزیر آموزش عالی و مدیر عامل صنایع نفتی کویت، همگی زن هستند. بر خوررداری زنان از حق رأی نه فقط برتری مردان را تضعیف بلکه مواضع قدرتمند زنان را در دولت تقویت می‌کند. از همین رو، در طول دهه‌ی ۱۹۹۰، افراط‌گرایان مذهبی و پشتیبانان بادیه‌نشین آنان به دلایل عقلی توسل جستند تا

در هتل «کراون بلازا» همه‌ی چشم‌ها به عروس دوخته شده.

تمام راه‌ها به سوی حق رأی زنان ختم می‌شود

ابراز وجود: درخواست اصلاحات در دانشگاه کویت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تحصیل و آموزش باعث تغییر درک زنان کویتی نسبت به خویش و نسبت به نقش‌شان در جامعه شده است. حتی آن دسته از زنان مبارز که مسلمان پروپاقرص هستند نیز از اعطای حق رأی به زنان و مشارکت آنان در حکومت طرفداری می‌کنند. برخلاف زنان مبارز لیبرال که به اتحادهایی با گروه‌های دموکراتیک مردان دست می‌زنند، زنان مسلمان ترجیح داده‌اند که از درون جنبش‌های مذهبی به کار خود ادامه دهند. تقریباً دو دهه است که آنها نقش «وعاظ» را برعهده گرفته‌اند و زنان جوان را به اسلام دعوت می‌کنند و بر فضیلت‌های اخلاق اجتماعی پای می‌فشارند. آنها موفق شده‌اند که زنان کویتی را تغییر دهند و پوشش اسلامی را عمومیت بخشند.

این زنان با مشارکت در نهضت‌های اسلامی عملاً به شکل‌های تازه‌ای از قدرت و برتری دست یافته‌اند. تأکید بر نقش مادران به عنوان آموزگار و آرمانی کردن این نقش باعث افزایش اقتدار آنها در خانه شده است. در عین حال، با

زنان را در چارچوب‌های هویت سنتی‌شان محصور کنند. آنها دلیل افزایش میزان طلاق، مشکلات کودکان، و افول ارزش‌های خانوادگی را، انحراف زنان از نقش‌های سنتی خویش می‌شمارند. این ائتلاف مذهبی-قبیله‌ای، حتی موفق شد مجلس را وادارد که قانونی را به تصویب برساند که به مادران شاغل امکان بازنشستگی زودهنگام را می‌دهد؛ تلاشی برای گشودن مشاغل دولتی بیشتر به روی مردان کویتی.

با این همه اما زنان کویتی قصد ندارند از دستاوردهای خود چشم‌پوشند و یا به نهضت خود برای کسب حقوق سیاسی خاتمه دهند. پس از شکست فرمان امیر کویت، زنان مبارز شش بار از وزارت کشور به دادگستری شکایت کردند که چرا به آنها اجازه داده نشده در انتخابات ثبت‌نام کنند؛ این حرکت به این قصد صورت گرفته تا دادگستری وادار شود که نسبت به قانون انتخابات طبق قانون اساسی حکم صادر کند.

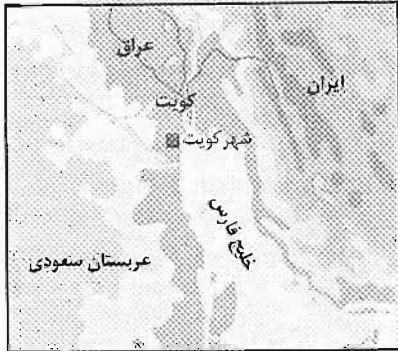
زنان با مشارکت در نهضت‌های اسلامی عملاً به شکل‌های تازه‌ای از قدرت و برتری دست یافته‌اند.

شاخص های اصلی ...

جمعیت: ۲ میلیون نفر
مساحت: ۱۸ هزار کیلومتر مربع
میزان باسوادی زنان: ۷۸/۵ درصد
میزان باسوادی مردان: ۸۳/۲ درصد
تولید ناخالص داخلی سرانه زنان: ۱۳۳۴۷ دلار
تولید ناخالص داخلی سرانه مردان: ۳۴۴۶۶ دلار
منبع: بانک جهانی و UNDP، (۱۹۹۸، ۱۹۹۹)

... و رویدادهای تاریخی

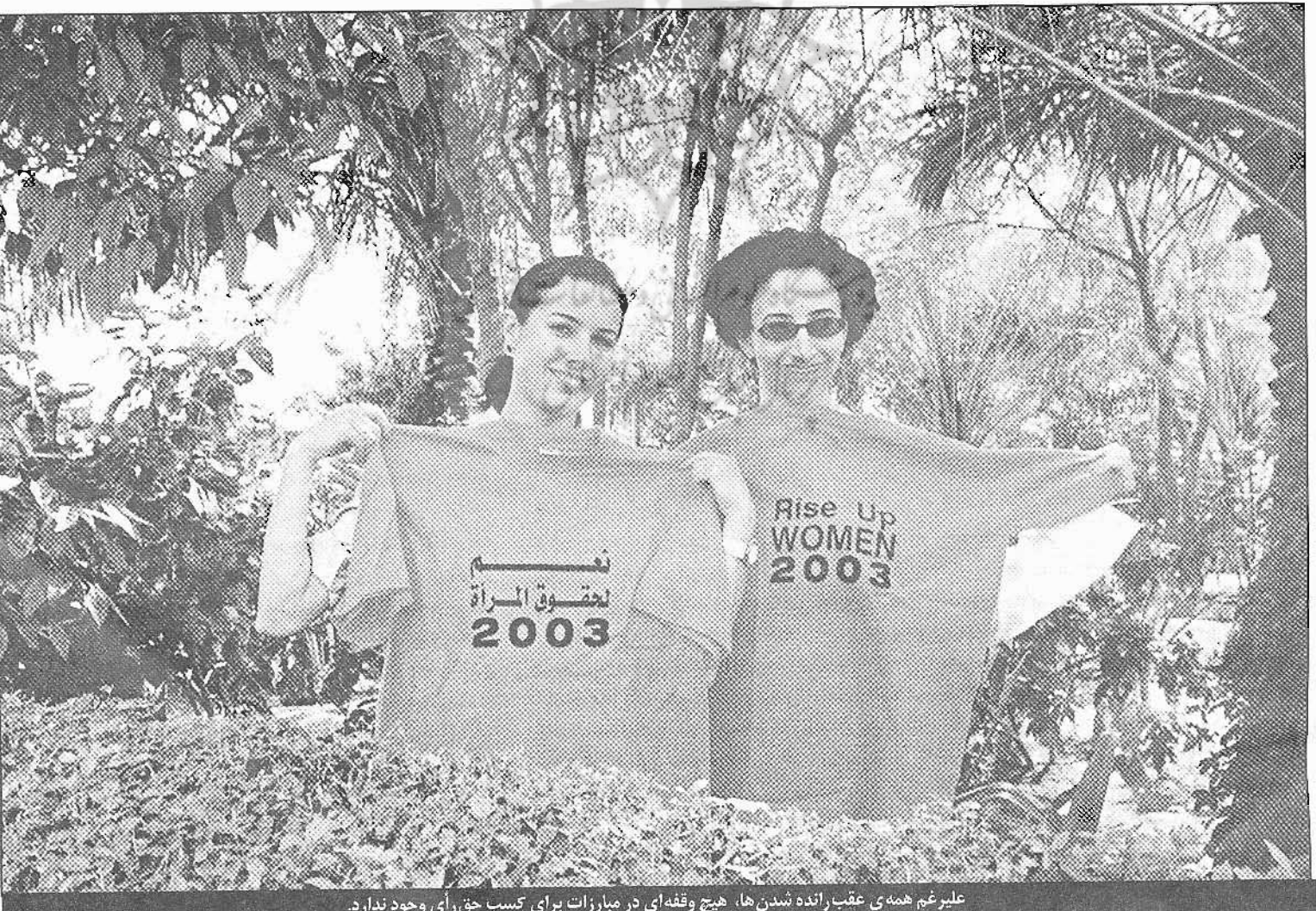
۱۸۹۹: انعقاد پیمان تحت‌الحمایگی با بریتانیای کبیر
۱۹۶۱: کسب استقلال کامل
اوت ۱۹۹۰: تهاجم نیروهای عراقی
فوریه ۱۹۹۱: آزادسازی کویت به دست نیروهای ائتلافی سازمان ملل متحد به رهبری ایالات متحد
۱۹۹۴: عراق به سازمان ملل متحد اعلام کرد که حاکمیت ملی، یکپارچگی ارضی و مرزهای بین‌المللی کویت را به رسمیت می‌شناسد.

افزایش اهمیت پاکدامنی زنانه، زنان مسلمان منزلت و احترامی خاص در عرصه‌های عمومی به دست آورده‌اند.

زنان مسلمان مبارز با مردان همتای خود در رویای رسیدن به یک جامعه اسلامی که تابع ضوابط و قواعد مذهبی باشد، شریک هستند. اما به نظر می‌رسد که جامعه‌ی آرمانی آنان متفاوت است با آن جامعه‌ای که بر نظمی مردسالارانه، سلسله‌مراتبی و اخلاقی استوار است و در آن زن از حق رأی محروم و محکوم به ایفای نقش‌هایی است که بر اساس جنسیت او برای وی رقم زده می‌شود. امروزه زنان مبارز مسلمان نسبت به جامعه اسلامی و به نقشی که جنسیت‌های مختلف در آن ایفا می‌کنند، دیدگاهی خودمختارانه‌تر دارند. فعالیت در درون نهضت‌های مذهبی به آنها این امکان را داده که وارد گفت‌وگویی بر سر حقوق زنان شوند و الگوی جدیدی از زن مسلمان ایجاد کنند.

مبارزات جنسی زنان در کویت به همان اندازه که متنوع است پیچیده هم هست و مصداق بارز ابراهام موقعیت اجتماعی آنان در کشوری است که به سرعت مدرن می‌شود. مهمتر از همه این که این مبارزات نشان‌دهنده‌ی تنوع انتخاب‌ها و آرزوهای زنان در تلاش‌هایی است که برای دستیابی به برابری جنسی انجام می‌دهند.

علیرغم همه‌ی عقب‌رانده شدن‌ها، هیچ‌وقته‌ای در مبارزات برای کسب حق رأی وجود ندارد.